

Mediainfo: Palveluvalikoiman periaatteet – hallituksen esityksen luonnos lausunnoille

Kaisa-Maria Kimmel, Lakimies
Leini Sinervo, Erityisasiantuntija
3.11.2025

Palveluvalikoiman periaatteet: Tausta

- Hallitusohjelma: Säädetään periaatteista, joiden mukaan palveluiden ja menetelmien kuuluminen palveluvalikoimaan ja niiden poisrajaaminen toteutetaan julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.
- STM:ssä käynnissä myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuuden edistämiseen liittyviä hankkeita.
- Parlamentaarinen seurantaryhmä on seurannut ja kommentoinut valmistelua.
- Valmistelussa on taustalla laaja vuorovaikutus sidosryhmien kanssa sekä ETENE:n ja Palkon kanssa kansalaisille ja sote-ammattilaisille toteutetut taustakyselyt.

Palveluvalikoiman periaatteet: Tavoitteet

Tavoitteena on:

- edistää asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta
- antaa tukea palveluvalikoimaa koskevaan päätöksentekoon
- lisätä priorisoinnin avoimuutta ja hyväksyttävyyttä
- edistää palveluvalikoiman pitkäjänteistä kehittämistä.

Palveluvalikoiman periaatteet: Keskeiset ehdotukset

- Terveystoimintalakiin ja sosiaalihuoltolakiin palveluvalikoiman periaatteet, jotka toimitettiin edellytyksenä palveluvalikoimaan kuulumiselle:
 - Tarveperiaate
 - Turvallisuus
 - Vaikuttavuus
 - Kustannusvaikuttavuus
 - Yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus läpileikkaavina periaatteina.

Palveluvalikoiman periaatteet: Keskeiset ehdotukset

- Periaatteissa ennaltaehkäisy sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nostettaisiin yksilön palvelujen rinnalle.
- Päätettäessä palveluvalikoimaan kuulumisesta tai poisrajaamisesta palvelua tai menetelmää arvioitaisiin suhteessa kaikkiin palveluvalikoiman periaatteisiin, ja päätökset perustuisivat kokonaisharkintaan.

Palveluvalikoiman periaatteet: Vaikutukset

- Palveluvalikoima koostuisi jatkossakin lähtökohtaisesti nykyisin käytössä olevista palveluista – periaatteiden avulla palveluja ja niiden sisältöä pystyttäisiin kohdentamaan vaikuttavammin ja kustannusvaikuttavammin.
- Esityksen arvioidaan edistävän asiakkaiden välistä sekä asiakas- ja potilasryhmien välistä yhdenvertaisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta.
- Esityksellä arvioidaan saatavan aikaiseksi **pitkällä aikavälillä** sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua hillitseviä vaikutuksia.

Mitä lakiehdotukset muuttavat? 1/4

- Yhteen kootut periaatteet tarjoavat selkeän arvopohjaisen kehikon päätöksenteon ja priorisoinnin tueksi.
- Vaikuttavuuden edistämisellä pyritään saamaan mahdollisimman paljon terveyttä ja hyvinvointia käytettävissä olevien resurssien puitteissa.
- Saadaan taustaa ja selkänokkaa kansallisiin ja alueellisiin linjauksiin sekä avoimuutta, laatua ja yhdenmukaisuutta perusteluihin, mikä lisää myös asiakkaiden välistä ja alueellista yhdenvertaisuutta.

Mitä lakiehdotukset muuttavat? 2/4

- Periaatteet koskevat kansallisia toimijoita (mm. Palko) sekä hyvinvointialueiden tekemiä linjauksia ja myös sote-ammattilaisia asiakastyössään.
- ”Vihdoin!” Terveystieteidenhuollossa periaatteita ja päätöksentekoa tukevaa lainsäädäntöpohjaa on odotettu pitkään, kehikko voidaan ottaa nopeasti käyttöön päätöksenteossa.

Mitä lakiehdotukset muuttavat? 3/4

- **Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa palveluvalikoimaan kuulumisen edellytyksistä säättäminen (7 a §)**
 - Periaatteet toimivat jatkossa palveluvalikoimaan kuulumisen edellytyksinä. Muutos mahdollistaa toiminnan sisällön ohjaamisen ja vähähyötyisten hoitojen poisrajaamisen palveluvalikoimasta nykyistä paremmin.
 - Yksilön tarpeiden rinnalle tuodaan väestön tarpeet, mikä mahdollistaa muutoksen valintojen ja päätösten painotuksissa.
 - Vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden merkitys valinnoissa ja päätöksenteossa kasvaa.

Mitä lakiehdotukset muuttavat? 4/4

- **Sosiaalihuoltoon uudenlaista vaikuttavuuteen ohjaavaa sääntelyä (uusi 30 a §)**
 - Periaatteet vahvistavat vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden huomioimista sosiaalihuollon palvelu- ja muussa toiminnassa.
 - Periaatteet luovat nykyistä vahvempaa pohjaa ja perusteluja sille, että myös sosiaalihuolto tarvitsee enemmän vaikuttavuustietoa, -tutkimusta ja sen hyödyntämistä sekä toimivat rakenteet vaikuttavuustyön ja suositustoiminnan edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Taustatiedoksi pykäläehdotukset

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Sosiaalihuoltolaki 30 a § Sosiaalihuollon palveluvalikoiman periaatteet

Sosiaalihuollon palveluvalikoimaan kuulumisen edellytyksenä on, jollei muualla laissa toisin säädetä, että sosiaalihuollon palvelun, toimenpiteen, menetelmän tai työmuodon:

- 1) tavoitteena on vastata asiakkaan sosiaalisen hyvinvoinnin, turvallisuuden tai toimintakyvyn edistämisen tai ylläpitämisen tarpeeseen tai väestössä esiintyvään sosiaaliseen ongelmaan tai sen ilmeiseen uhkaan;
- 2) toteuttaminen on asiakasturvallista;
- 3) vaikuttavuus hyvinvointiin on saatavilla olevan näytön perusteella riittävää; ja
- 4) kustannukset ovat saavutettavissa olevaan hyvinvointihyötyyn nähden kohtuulliset.

Sosiaalihuollon toimenpiteen, menetelmän tai työmuodon palveluvalikoimaan kuulumista koskeva päätöksenteko perustuu kokonaisharkintaan, ja siinä tulee varmistaa asiakkaiden yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus.

Terveydenhuoltolaki 7 a § Terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteet

Terveydenhuollon palveluvalikoimalla tarkoitetaan lääketieteellisesti ja hammaslääketieteellisesti perusteltua yksilön tai väestön sairauksien ennaltaehkäisyä, sairauden tai vamman toteamiseksi tehtäviä tutkimuksia sekä taudinmäärittystä, hoitoa ja kuntoutusta.

Palveluvalikoimaan kuulumisen edellytyksenä on, että terveydenhuollon ja sairaanhoidon toimenpiteen, tutkimuksen, hoidon tai kuntoutuksen:

- 1) tavoitteena on vastata potilaan terveydenhuollon tarpeeseen tai väestössä esiintyvään terveydenhuollon tarpeeseen;
- 2) sisältämät riskit potilaan hengelle tai terveydelle eivät ole kohtuuttoman suuret suhteessa odotettavissa olevaan terveyshyötyyn;
- 3) vaikuttavuus terveyteen tai hyvinvointiin on saatavilla olevan näytön perusteella riittävää; ja
- 4) kustannukset ovat saavutettavissa olevaan terveys- tai hyvinvointihyötyyn ja hoidolliseen arvoon nähden kohtuulliset.

Terveyden- ja sairaanhoidon toimenpiteen, tutkimuksen, hoidon tai kuntoutuksen palveluvalikoimaan kuulumista koskeva päätöksenteko perustuu kokonaisharkintaan, ja siinä tulee varmistaa potilaiden yhdenvertaisuus ja ihmisarvon loukkaamattomuus.

Potilasta voidaan tutkia ja hoitaa palveluvalikoimaan kuulumattomalla lääketieteellisellä tai hammaslääketieteellisellä tutkimus- ja hoitomenetelmällä, jos se on potilaan henkeä tai terveyttä vakavasti uhkaavan sairauden tai vamman takia lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti välttämätöntä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys sekä menetelmällä yksilöllisessä tilanteessa saavutettavissa oleva terveyshyöty huomioon ottaen.

Sote-järjestämislaki

36 § Hyvinvointialueiden yhteistyösopimus

--

Yhteistyösopimuksessa on sovittava, ottaen huomioon, mitä niistä on tässä laissa ja toisaalla säädetty, hyvinvointialueiden työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta:

--

8) sosiaalihuollon palvelujen, toimenpiteiden, menetelmien ja työmuotojen sekä terveydenhuollon menetelmien käyttöönottoa, käyttöä ja käytöstä poistamista koskevista yhteistyöaluetasoisista yhteistyörakenteista ja ohjauksesta ottaen huomioon terveydenhuoltolain 7 a § ja sosiaalihuoltolain 30 a § sekä palveluvalikoimaa koskevat valtakunnalliset linjaukset.